

Nut

Door Theo Hettema

Verschenen in: *Ons Orgaan*, september 2010

... en ik zag in dat het allemaal maar lucht en najagen van wind was.

Het had geen enkel nut onder de zon.

Prediker 2,11

Er is in het Hebreeuws één woord dat alleen in het Bijbelboek Prediker voorkomt: het woordje voordeel of nut. Op zijn speurtocht door het leven komt Prediker dat woord steeds weer tegen. Van alles heeft hij ondernomen: gehandeld in onroerend goed, in mensen, belegd in goud en zilver, noem maar op. En het gekke is: waar anderen moeizaam een spaarcentje opzij moeten leggen, is hij een man met gouden handjes: als hij geld uitgeeft, komt het ook gewoon weer bij hem terug. Om jaloers op te worden?

Voor Prediker wordt de conclusie toch dat het allemaal geen enkel nut onder de zon heeft. Dat inzicht getuigt van wijsheid. Kan hij op die wijsheid dan wel zijn leven bouwen? Hij moet bekennen dat die wijsheid hem ook niet veel nut oplevert. Wijzen en dwazen overlijden en raken vergeten. Afkeer van het leven en vertwijfeling zijn het onvermijdelijke gevolg voor Prediker. Maar ook in die depressiviteit blijft hij niet steken en aan het einde van hoofdstuk 2 komt hij tot zijn uiteindelijke levensles: het is maar het beste voor de mens om te genieten van wat hij moeizaam heeft verworven. Ook dat ligt in de hand van God. Uiteindelijk heb je het niet van je eigen kunnen maar leef en geniet je van wat God je schenkt. Daar kan alle wijsheid en profijt niet tegenop.

Dat is een harde les voor ons christenen in Nederland, die in een calvinistische traditie zijn gepokt en gemazeld. 'Genieten' gaat bij dat calvinisme gepaard met spaarzaamheid, beteugeling. Je mag wel genieten, maar ook dat heeft nut: een ontspanning om daarna extra hard te kunnen werken en nuttig te kunnen zijn, je talenten te kunnen gebruiken tot eer van God. Zo raakt een hele geloofsbeleving bevangen in een denkkader van nuttigheid. Maar nut en voordeel zijn toch economische termen – geen geloofswaarden? Ik moet denken aan het welvaartsevangelie, dat uit Amerika ook naar Nederland is overgewaaid. Je overgeven aan Jezus en dan beloond worden met geld, goederen en gezondheid. Het is een variatie op het calvinistische nutsdenken, maar dan zonder de schroom die het calvinisme kent.

Prediker zou daar niet veel mee kunnen. Hij zet al het denken in termen van nuttigheid overboord en gaat leven uit wat God geeft. Met zo'n geloofsleven word je een ander mens. Dan heeft de wereld met haar zuigkracht van voordeel en gewin geen greep meer op je. En nog mooier: je gaat ineens meer van God zien, die spot met menselijke wetten van nuttigheid. Een Schepper die met een loze dag de schepping besluit, Jezus die krabbelt in het zand, met kinderen omgaat, die zich laat zalven met kostbare olie die veel beter te gelde gemaakt had kunnen worden... Met die God wil ik leven, bij zijn Zoon wil ik mijn nuttigheidsdenken laten. Aan de voet van het kruis, het uiterste teken van Gods genadige nutteloosheid.